

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВНОЇ НОРМИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАТЕКСТІ: РОЛЬ РЕДАКТОРА

Січкарь Світлана Анатоліївна¹

Опубліковано

Секція

УДК

30.07.2025

Освіта/Педагогіка

37:654.1:070:81

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17167083>

Анотація. У статті досліджено трансформації мовної норми в сучасному медіатексті в контексті особливостей роботи редактора.

Обґрунтовано, що варіантність мовних норм у сучасному українському комунікативному просторі зумовлена низкою мовних і позамовних чинників, зокрема: міжмовними контактами, діалектними впливами, історичними традиціями, сучасними суспільно-політичними, економічними й культурними процесами, підвищенням рівня національної свідомості населення, а також системною організацією мови. Констатовано, що в сучасному соціокультурному середовищі мовна норма постає унікальним явищем, що найбільш виразно засвідчує адаптаційні можливості української мови в умовах інформаційного суспільства. Доведено, що трансформацію мовної норми в сучасному комунікаційному просторі можна розглядати як закономірний наслідок прискорених темпів інформаційного обміну, упровадження принципів чинного правопису, і водночас як чинник, що містить потенційну загрозу для культури мовлення, яка пов'язана із активним функціонуванням англізмів, okazіоналізмів, неологізмів у медіатекстах.

Схарактеризовано обов'язки редактора медіавидання, з-поміж яких важливим є формування контент-плану, пошук й погодження тем для журналістів, редагування текстів, верстка матеріалів на сайт, спілкування з рекламодавцями чи партнерами, ведення звітності, представлення власного видання під час виступів. З'ясовано, що в сучасних медіатекстах найбільш поширеними є помилки, що потребують особливої уваги з боку редактора: у фактичному матеріалі, логічній структурі тексту та мовні помилки.

Обґрунтовано, що в процесі роботи з мовними нормами в медіатексті редактор має враховувати запити соціуму й тенденції його розвитку на сучасному етапі, а також дотримуватися журналістських стандартів. На основі аналізу трансформацій фонетичних і морфологічних норм сучасної української літературної мови наведено приклади їх функціонування в українських онлайн-медіавиданнях, зокрема, «Укрінформ», «Суспільне», «Oboz.ua», «1+1», та зацентовано увагу на використанні фемінітивів, англізмів, а також фонем *т*, замість *ф*, у словах давньогрецького походження. Констатовано, що зазначені медіавидання підтримують і популяризують ті

---

¹ кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та
журналістики
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ORCID 0000-0001-6262-2831

норми українського правопису 2019 року, що були актуалізовані в контексті повернення до положень правопису 1928 року.

Ключові слова: мовна норма, медіатекст, інформаційна точність, комунікаційна точність, варіантність мовних норм, редактор, медіавидання.

TRANSFORMATION OF LANGUAGE NORM IN MODERN MEDIA TEXT: THE ROLE OF THE EDITOR

Abstract. The article examines the features of the transformation of the language norm in modern media text in the context of the specifics of the editor's work.

It is substantiated that the variability of language norms in the modern Ukrainian communicative space is due to a number of linguistic and extralinguistic factors, in particular: interlingual contacts, dialect influences, historical traditions, modern socio-political, economic and cultural processes, increasing the level of national consciousness of the population, as well as the systemic organization of the language. It is stated that in the modern socio-cultural environment, the language norm appears as a unique phenomenon, which most clearly demonstrates the adaptive capabilities of the Ukrainian language in the conditions of the information society. It is proven that the transformation of the language norm in the modern communication space can be considered as a natural consequence of the accelerated pace of information exchange, the introduction of the principles of current spelling, and at the same time as a factor containing a potential threat to the culture of speech, which is associated with the active functioning of anglicisms, occasionalisms, neologisms in media texts.

The duties of the editor of a media publication are characterized, among which the emphasis is on the formation of a content plan, search and coordination of topics for journalists, editing texts, layout of materials on the site, communication with advertisers or partners, reporting, presentation of one's own publication during speeches. It was found that in modern media texts the most common are the following errors that require special attention from the editor: in the factual material, in the logical structure of the text and language errors.

It is substantiated that in the context of work with language norm the editor must take into account the demands of society and the trends of its development at the current stage, as well as adhere to journalistic standards. Based on the analysis of the transformations of the phonetic and morphological norms of the modern Ukrainian literary language, examples of their functioning in Ukrainian online media outlets are given, in particular, "Ukrinform", "Suspilne", "Oboz.ua", "1+1", in particular, the emphasis is on the use of feminines, anglicisms, as well as the phoneme τ , instead of ϕ , in words of ancient Greek origin. It is stated that the mentioned media outlets support and popularize those norms of Ukrainian spelling of 2019 that were updated in the context of the return to the spelling provisions of 1928.

Keywords: language norm, media text, information accuracy, communication accuracy, variability of language norms, editor, media outlet.

Вступ

Постановка проблеми. У сучасному світі особливої значущості набувають медіаресурси, які дають змогу людині отримати нову для неї інформацію в зручному й комфортному для візуального та психоемоційного сприйняття форматі, дізнатися оперативні новини про події в Україні та світі, розширити свій світогляд шляхом ознайомлення з матеріалами, що відображають різноманітні аспекти суспільного життя. Особливого значення набуває робота редактора медіавидання, до обов'язків якого входить формування контент-плану, пошук і погодження тем для журналістів, редагування текстів, верстка матеріалів на сайт, спілкування з рекламодавцями чи партнерами, ведення звітності, представлення власного видання під час виступів.

Оскільки одним із важливих аспектів професійної діяльності редактора медіавидання є створення й редагування текстів, то він має враховувати такі вимоги до них, як об'єктивність, вірогідність, точність викладеної інформації, та уміти адаптувати її до особливостей сприйняття певною аудиторією споживачів медіапродукції. Важливого значення набуває й відповідність пропонованих медіатекстів нормам сучасної української літературної мови, що потребує особливої уваги й цілеспрямованої роботи з боку редактора, оскільки майстерно скомпоновані, ретельно вивірені матеріали привертають увагу споживачів до медіаресурсів, сприяють виникненню довіри, спонукають їх частіше звертатися до цього джерела інформації, що позитивно впливає на репутацію видання й рейтинг медіаресурсу серед інших суб'єктів українського медіапростору. Редактор має перевіряти за першоджерелами правильність наведених цифрових даних і цитат, написання та вживання науково-технічних термінів, імен, одиниць виміру, відповідність символів, він визначає формат презентації матеріалу, тобто фактично в медіавиданнях редактор є помічником автора.

У цьому контексті варто зауважити, що нині більшість реципієнтів надають перевагу онлайнним медіаресурсам, оскільки, по-перше, це дуже зручно, адже новини й інша інформація там з'являються оперативно, по-друге, завжди можна швидко перевірити подану інформацію за декількома іншими джерелами або знайти додаткові дані, перейшовши за гіперпосиланнями, по-третє, доступ до онлайнних ресурсів можна отримати з будь-якого пристрою – телефона, ноутбука, планшета тощо. Кожна людина обирає те медіаджерело, якому вона довіряє найбільше та вважає його наповнення якісним, актуальним і достовірним. Однією з ознак якісного контенту можна вважати унормоване, орфографічно й пунктуаційно грамотне, лексично й синтаксично багате оформлення медіаповідомлення. Ця проблема ускладнюється тим, що категорія мовної норми нині вже не є стабільною константою: вона видозмінюється, модифікується, набуває певних варіацій на всіх системних рівнях, зокрема на фонетичному та морфологічному. Це зумовлюється соціокультурними умовами на сучасному етапі, історичними чинниками, традиціями, положеннями чинного правопису тощо. Отже, постає необхідність дослідження особливостей роботи редактора сучасних медіавидань у контексті трансформації мовних норм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовну норму і її трансформації упродовж десятиліть ґрунтовно вивчали мовознавці на різних етапах розвитку історичного процесу, зокрема доцільно згадати дослідження М. Пилинського [8], який усебічно розглянув явища мовної норми і її варіантності. Окремим аспектам функціонування мовної норми в українській мові присвятили свої праці Х. Баранник [1], Є. Карпіловська [4], Т. Коць [5], В. Русанівський, О. Тараненко [11] О. Стишов [13]. Особливості редакторської роботи в контексті трансформації мовних норм досліджували А. Капелюшний [2; 3], В. Різун [10], К. Серажим [12], які пропонували, зокрема, власні типології «редакторських» помилок і характеризували особливості роботи з ними. Водночас, в умовах стрімких змін як мовних норм зокрема, так і медіапростору загалом постає необхідність дослідження особливостей редакторської роботи в медіаресурсах у контексті трансформацій мовних норм на сучасному етапі розвитку соціуму.

Мета статті – дослідити трансформації мовної норми в сучасному медіатексті в контексті особливостей роботи редактора.

Результати

У контексті дотримання мовних норм у сучасних медіаресурсах дослідники передусім звертаються до такої її ознаки, як варіантність. З цього приводу О. Кулинич зазначає, що варіантність є «способом існування мовної системи й норми» упродовж усього її історичного розвитку [7]. Оскільки українська мова, як національна мова

українського народу й державна мова нашої країни, взаємопов'язана з усіма сферами життєдіяльності соціуму, то вона стає потужним індикатором суспільних процесів, що відбуваються на сучасному етапі націєтворення. На трансформації мовної норми нині впливають насамперед суспільно-політичні чинники (офіційний статус української мови, зафіксований законодавчо, демократизація всіх сфер суспільного життя, зміни в соціальній структурі українського суспільства), а також історичні традиції, розвиток економіки країни, науково-технічного прогресу й культури на сучасному етапі, міжмовні контакти, підвищення рівня національної свідомості й рівня патріотизму в умовах російсько-української війни, що «зумовлює появу нових називань та актуалізує варіантні периферійні номени та форми, дублетні або й потенційно дублетні назви» [6, с. 45]. З-поміж чинників, що впливають на трансформації мовних норм, О. Стишов виділяє їхню доцільність, необхідність, практичні потреби мовців, а також цілеспрямовані пошуки українцями нових засобів вираження усього розмаїття значень і ціннісно-емоційних ставлень [12]. Окрім того, варто згадати і про такий важливий чинник, як мода на певні лексеми чи вислови, які носії мови можуть ідентифікувати як оригінальні, вишукані, милозвучні, а відповідно, сучасні, престижні й авторитетні [10, с. 337]. Це дає змогу констатувати, що нині трансформації в мовних нормах зумовлені передусім прагненням українців глибше пізнавати українську мову, оволодівати її багатствами, а також демонструвати оригінальність і самобутність у своєму мовленні, уживати колоритні лексеми та словоформи, дистанціюватися від мовних норм, що були усталеними в радянській і пострадянській часи. Саме цей чинник є одним із найвагоміших для формування варіантів мовних норм у сучасному соціумі, він, на думку О. Стишова, стосується насамперед мовлення молодого покоління громадян («нової генерації»), яке завжди прагне відмовитися від узвичаєного і спілкуватися по-новому, більш сучасно [12, с. 22]. Погоджуючись із дослідником, зауважимо, що ці тенденції також прослідковуються в мовленні персоналій, які цілеспрямовано працюють над формуванням власної мовної особистості, створенням власного бренду, одним із ознак якого є оригінальність, розмаїття й багатство мовлення.

Варто також зазначити, що на трансформації мовної норми впливають територіальні діалекти й контакти з іншими мовами. Особливо ці процеси інтенсифікувалися в період російсько-української війни, коли вимушена міграція населення, з одного боку, деструктивно позначається на існуванні діалектів, а з іншого, активізується інтерес до мовного багатства окремих регіонів. Водночас, міжмовне контактування, зокрема вплив англійської мови на українську, створює передумови й визначає перспективи для внутрішніх трансформацій в її структурі, передусім зумовлює не лише масове входження запозичень-англізмів до українського лексикону (наприклад, донатити, шоурум, піар, дедлайн тощо), а й поширену тенденцію до економії мовних ресурсів, що притаманна англійській мові як одній із найбільш прагматичних західноєвропейських мов. Як зазначає О. Стишов, на трансформації мовних норм позначається і системна організація мови, що ґрунтується на взаємозалежності окремих її елементів, а також прагнення до нівелювання труднощів лінгвальної інформації, тенденція до інтегрування елементів мови, схильність до надання переваги емоційно-експресивним мовним формам [12, с. 22].

Загалом, усі зазначені чинники взаємопов'язані і взаємозумовлені, наприклад, пошуки нових засобів вираження почасти детерміновані переорієнтацією соціальних стандартів носіїв мови. Саме ці процеси призвели, зокрема, до появи в мові медіа лексем *летовище*, *очільник*, *безхатько*, *кайданки* тощо, які свідчать, що українці прагнуть не просто якихось змін у мові, а трансформацій, спрямованих на повернення автентичних мовних ознак (як морфологічних, так і лексичних) у поєднанні з тенденцією до деякої просторічності в мові. Окрім того, навіть у межах офіційного спілкування, зокрема і в медіавиданнях, зафіксоване активне використання неологізмів, аббревіатур,

стилістично зниженої лексики, англізмів, різноманітних okazіоналізмів і креативних форм мовлення, таких як меми та сленг. Усі ці тенденції, що безпосередньо пов'язані з трансформацією мовних норм, мають враховувати редактори у процесі роботи з медіатекстами.

У контексті змін мовних норм загалом і чинників, що впливають на цей процес, зокрема, варто зауважити, що лінгвісти [6; 7; 11] виокремлюють прескрипційний і дескрипційний варіанти мовної норми. Перший із них пов'язаний із кодифікацією, що є усистемненою шляхом встановлення певних правил уживання засобів мови; така мовна норма стабільна, взаємозумовлена загальними суспільно-історичними умовами й чинниками розвитку національної літературної мови.

Дескриптивна норма мови є динамічною, нестабільною, тенденційно зумовленою, вона відображає прояви мовної дійсності, які реально функціонують у соціумі. У контексті роботи редактора зауважимо, що дескриптивна норма передусім відображає тенденції функціонально-стильової диференціації, що зумовлює вибір специфічних мовних засобів і висловів. Водночас, характеризуючи особливості функціонування прескриптивної і дескриптивної норм на різних історичних етапах мовного розвитку, Т. Коць зауважує, що можна зафіксувати «безупинний рух мовних явищ з однієї сфери до іншої» [5, с. 71]. Є. Карпіловська стверджує, що для аналізу основних тенденцій розвитку мови варто брати до уваги часовий проміжок, що охоплює 15-20 років. Саме в діапазоні цього часового відтинку віддзеркалені, а відтак і системно відтворені, основні мовні тенденції сучасності, які є наслідком та індикатором рушійних суспільних змін [4], а відповідно, можна проаналізувати основні трансформації мовних норм. Погоджуючись із дослідницею, зауважимо, що саме упродовж цього часу відбулися суттєві зміни, що вплинули на функціонування норм мови, зокрема: ухвалення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», уведення в дію оновленого українського правопису в 2019 році, повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну тощо.

Незважаючи на те, що більшість мовознавців [1; 4; 13] одностайна в думці, що українська мова, керована національно-літературним стандартом, на сучасному етапі яскраво репрезентує функціонування прескрипційної варіантної норми, проте М. Пилинський зазначав, що в якому б аспекті ми не досліджували мовну норму, завжди зіткнемося з її суперечливим характером: з одного боку, вона є мовним явищем, а з другого – норма виразно функціонує як явище суспільне, і це проявляється ще більш потужно, аніж суспільний характер мови загалом [9, с. 9]. Нам імпонує такий підхід, оскільки норма мови зазвичай поєднує об'єктивні властивості мови, що є ознакою її еволюції, а також суспільно-оцінювальні тенденції, які можуть не збігатися з чинним мовленнєвим узусом.

Це зумовлює формування в медіасфері нових підходів до мовного оформлення текстів, що відображають суспільні тенденції і впливають на масову свідомість громадян. Особливості роботи редактора передусім детерміновані мовною політикою медіаресурсу. Наприклад, чимало телеканалів, з-поміж яких «Укрінформ», СТБ, ICTV, Студія 1+1, демонструють повернення в мову норм мовної практики й правопису періоду українізації 1928 року, укладеного і схваленого відповідно до норм тодішньої мовної традиції й природи української мови. На сучасному етапі деякі з цих модифікацій норм фонетичного й морфологічного мовних рівнів набули закріплення в чинному українському правописі 2019 році, але здебільшого у форматі варіантних фонетичних і морфологічних норм інформаційного медіадискурсу.

Зокрема на новітньому етапі розвитку української мови виявлено такі тенденції у функціонуванні фонетичних норм у сучасних медіа: 1) уживання епентичного [j] після голосного у словах іншомовного походження (асоціація, соціальний, проект – [a/ja]), яке віднедавна набуло статусу чинної норми; 2) усунення початкового [j] в іменниках –

власних та загальних назвах (Європа, Євгенія, євро); 3) уживання дифтонга *-ав-* замість традиційного *-ау-* у словах іншомовного походження (авкціон, авдієнція, лавреатка як усунення непригаманного українській мові зіяння); 4) варіювання фонем /т/ – /ф/ у словах грецького походження (етер, марафон, катедра); 5) ревіталізація колишнього початкового *и-* замість чинного *і-* в іменниках, прикметниках та займенниках (інший, інакший, іншоземець, іншоземний) [12]. Закцентуємо, що подібною актуалізацією й системним упровадженням давніх фонетичних норм попередньої мовної епохи свідомі носії мови прагнуть повернути автохтонні самобутні риси української мови.

Активізувалися нині в медіадискурсі української мови й морфолого-граматичні норми українського правопису 1928 року, які національно свідомі носії сучасної мови прагнуть відродити як основні питомі морфологічні норми. Передусім у сучасному медіадискурсі панують тенденції щодо повернення до мововжитку парадигм відмінювання невідмінюваних іншомовних субстантивів (кіна, метра), уживання флексії *-и* замість чинної *-і* (в питомих іменниках III відміни у формі родового відмінка (ради, смерті); тенденцію до розширення словотворчих потенцій в іменниках-назвах осіб за територіальною чи професійною належністю із суфіксами *-ець*, *-івець*, *-овець* (кримець, харківець, київець, народовець) [12]. Сучасні лінгвісти, а також редактори медіавидань одноставні в думці, що збереження й кодифікація питомих українських ознак, а також уживання їх у щоденній мовній практиці сприяє увиразненню оригінальності української мови, а також підкресленню її відмінностей від інших східнослов'янських мов [1; 2; 4; 10]. Водночас варто наголосити, що всі трансформації мовних норм відбуваються в межах відносно стабільної мовної системи, а відтак входять до її складу, закріплюючись мовною практикою носіїв мови, кодифікуючись в академічних словниках, і, набуваючи системного характеру в мовленні українців, переходять у спадок майбутнім поколінням. При цьому, як правило, один із варіантів мовної норми відходить на периферію мовної системи: це зазвичай той, що найменше відповідає смаковим уподобанням носіїв мови [1], а інший, домінувальний, стає більш уживаним, реалізованим, утверджується в авангарді мови. У цьому контексті необхідно зауважити, що вибір варіанту мовної норми носіями здійснюється здебільшого на користь не високих літературних стандартів, а жаргонізмів, просторіч, а також лексичних одиниць, які слугують для деномінації технічних інновацій. Ці лексеми потрапляють і в сучасний медіапростір, ознакою якого є тенденція до експресивності й лаконічності, яка зумовлює більш ретельний підхід до вибору кожного слова в мережі, що особливо виразно проявляється в доборі ключових слів, які є важливим аспектом діяльності редактора [10]. Відповідно, трансформації мовних норм, вихід за межі кодифікованої мовної норми (легковажне ставлення неї чи, навпаки, надмірна увага до її дотримання) можна розглядати як один зі способів пристосування сучасної людини до потреб медіапростору в контексті культури інформаційної ери загалом.

У контексті аналізу сучасних медіатекстів й трансформації мовних норм у їхніх межах варто згадати про явище інтерактивності в медіакommунікації, що пов'язане з діалогізацією мовлення, прямою трансляцією, а також популяризацією в масмедіа виступів пересічних громадян, мовлення яких не відповідає чинним стандартам. Це зумовлене феноменом людської мобільності, зокрема й віртуальної, співіснуванням різних типів дискурсивних практик, полілогічністю комунікації, а також формуванням нового діапазону міжкультурної взаємодії [12]. Отже, з одного боку, ідеться про оперативність отримання потрібної інформації без необхідності вступати в міжособистісну комунікацію, а з іншого, формуються широкі можливості для переходу до інтерактивної форми спілкування. Це спонукає редакторів сучасних медіавидань до пошуку нових засобів репрезентації інформації, у контексті яких нівелювання норми стає проявом адаптаційного потенціалу української мови. Відповідно, у медіаматеріалах можна спостерегти певну демократизацію літературної мови, що пов'язана з

розширенням кола її носіїв і суспільного використання, а також із нівелюванням ортодоксальності її канонів. Це призводить до розширення можливостей для мовного самовираження особистості, а також активізує пошуки нових виражально-зображальних засобів в умовах конкуренції між медіазасобами в боротьбі за споживача. Окрім того, як наголошує К. Серажим, можна спостерігати лібералізацію нормативної основи сучасної української літературної мови, зокрема послаблення певних стильових і стилістичних обмежень, збільшення варіантності мовних одиниць та слововживання загалом, масовий та неконтрольований потік іншомовних запозичень, зростання кількості авторських новотворів [12].

Редактор має передусім враховувати всі ці тенденції, а водночас дбати про дотримання журналістських стандартів, одним із яких є точність. У контексті роботи редактора з медіатекстами дослідники [2; 10] пропонують розглядати точність двох типів – інформаційну (відповідність повідомлення реальним фактам, подіям, явищам) і комунікативну (доцільне вживання мовних засобів для точного сприймання реципієнтом поданої автором інформації). Водночас варто зауважити, що інформаційна точність має відносний характер, оскільки певна ситуація є сталою й актуальною лише в межах конкретного часового проміжку. Комунікативна точність полягає в підборі мовних засобів, які адекватно передають думку автора. Комунікативну точність забезпечують загальноновживані слова, а також відповідна структура речень, абзаців і цілих текстів з урахуванням психолінгвістичних, лінгвістичних і герменевтичних вимог [10].

Як зазначає А. Капелюшний [2], будь-яке повідомлення можна передати різноманітними способами. Це залежить від обраних автором і редактором у процесі текстотворення параметрів, шаблонів, структур. Кожне суспільство накладає на повідомлення певні обмеження (на мову, композицію, стиль тощо), та й реципієнт сприймає його найефективніше тоді, коли воно має чітко визначений варіант інтерпретації, тобто особливості сприймання реципієнта також накладають на медіаповідомлення певні обмеження.

Редакторський підхід до опрацювання медіаматеріалів передбачає роботу з текстом у єдності всіх його структур, а особлива увага має зосереджуватися на мові повідомлення з точки зору відповідності її правописним та етичним нормам.

У цьому контексті зазначимо, що більшість дослідників [2; 10; 12] акцентують на трьох групах найістотніших помилок, які трапляються в медіатекстах, зокрема: у фактичному матеріалі, логічній структурі тексту та мовні помилки. Редактор має звернути увагу на типові фактичні помилки в сучасних медіатекстах: перенасичення тексту фактичним матеріалом; брак фактичного матеріалу в аналітичних текстах, унаслідок чого автор робить висновки, непідкріплені чи недостатньо підкріплені фактами; добір фактичного матеріалу відповідно до наперед заданої схеми й концепції, відкидання фактів, які не відповідають обраній позиції; незнання всієї повноти фактів, через що автор матеріалу доходить хибних висновків; тенденційний підхід до оцінювання фактів тощо [12]. Зауважимо, що зазначені помилки здебільшого пов'язані з недостатньою обізнаністю автора й редактора з фактами, вони є найбільш небезпечними, оскільки призводять до закріплення у свідомості реципієнта хибних фактів і висновків як правильних. Психологічні помилки в медіаматеріалах виникають через неврахування автором і редактором особливостей сприймання інформації реципієнтом (специфічне відновлювання пропущених членів речення, промовляння подумки тексту з певною інтонацією) та співрозмовника під час інтерв'ювання (нетактовність журналіста, приниження ним інтерв'ююваного тощо) [10]. Композиційні помилки переважно пов'язані із затягнутим вступом, неправильними посиланнями на елементи тексту, недоречно вибраною композицією, вони

ускладнюють розуміння тексту загалом, особливо, якщо реципієнт не дуже добре обізнаний із матеріалом медіаповідомлення [10].

Мовленнєво-стилістичні помилки в медіаматеріалах мовознавці [1; 4; 12] розподіляють на власне мовленнєві, помилки в побудові речення, граматичні, орфографічні, пунктуаційні, а також помилки, пов'язані з «боротьбою правописів», та помилки, що виникають під час перекладання, транскрибування, транслітерування іншомовних слів. Варто наголосити, що всі ці помилки виникають через недостатню обізнаність автора і/чи редактора з правилами нормативної української мови, незнання точного значення слів, бідність словникового запасу, недостатньо старанний переклад іншомовного тексту, а також через неуважність оператора комп'ютерного набору.

Розглянемо приклади трансформації мовних норм у сучасних українських медіавиданнях. У новинах інформаційного сайту «Укрінформ» натрапляємо на таке повідомлення: «СБУ затримала 17-річного агента, який «зливав» росіянам локації Сил оборони у Харкові та Дніпрі» (від 20 травня 2025 року [16]). Згідно зі словником іншомовних термінів, локація (з лат. – розміщення, розподіл, від розміщую) – це виявлення об'єкта розвідування і визначення його місцеположення [8, с. 344]. Загалом у цитованому медіатексті цю лексему можна було б замінити на такі варіанти, як «розміщення», «розташування», які є питомо українськими. Вибір редактора цього медіавидання на користь мовної одиниці «локація», на нашу думку, є даниною моді. Аналогічну ситуацію фіксуємо й на сайті телеканалу «1+1», де в розділі «Новини» зазначено, що «зіркова нейл-майстриня Наталі Мінерва створює образи для численних зірок» [15]. У цитованому тексті спостережено транслітеровану з англійської мови лексему «нейл» (з «nail» – ніготь), замість українського варіанта «ніготь», і похідного від нього вислову «нігтьовий сервіс». Окрім того, варто звернути увагу і на використання фемінітива «майстриня», що теж є показником трансформації мовних норм у медіатекстах. На сайті зазначеного телеканалу натрапляємо і на інші приклади використання слів жіночого роду на позначення посад, професій, виду зайнятості жінок, зокрема: ««Зможемо очиститися від рф»: тарологиня здивувала пророцтвом про мирні переговори між Україною та Росією» [15]. Зауважимо, що особливості використання фемінітивів у медіатекстах пов'язані із їхніми стилістичними особливостями, оскільки їх варто використовувати передусім у розмовному, публіцистичному та художньому стилях й уникати в офіційно-діловому та науковому. Водночас фемінітиви в медіатекстах позбавляють інформаційні повідомлення двозначності, роблять їх недискримінаційними, а також сприяють руйнуванню стереотипних уявлень про роль жінки в соціумі.

У медіатекстах, що розміщені на сайті «Суспільне», зафіксоване активне використання фонем *t* замість *θ* у словах давньогрецького походження, наприклад: «Про це в етері Суспільного 20 травня розповів начальник поліції Харківської області Петро Токар» (від 20 травня 2025 року) [14]. Подібні приклади віднайдено і в медіатекстах на сайті «Oboz.ua», зокрема: «У Гарріс погодились на умови радників Трампа щодо дебатів у прямому етері» (від 05 вересня 2024 року) [17]. Сучасні медіавидання дотримуються й норми вживання дифтонга *av* замість *au* для уникнення нагромадження голосних, наприклад: «Інтернет (без урахування соціальних мереж) найчастіше обирають люди віком від 30 до 39 років (70,4%), дещо менше – аудиторії від 18 до 29 (67%) та від 40 до 49 років (65,4%)» (16 липня 2024 року) [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**], «Помер триразовий лауреат Оскара, режисер і сценарист Роберт Бентон» (14 травня 2025 року) [16]. Ці фрагментах медіатекстів засвідчують, що в мовних нормах закладені можливості для вільного вибору автором чи редактором того варіанта, який відповідає офіційній позиції видання й імponує аудиторії споживачів його продукції.

Висновки

У сучасному соціокультурному середовищі мовна норма постає як унікальне явище, що найбільш виразно репрезентує адаптаційні можливості української мови в умовах інформаційного суспільства. Трансформацію мовної норми в контексті медіапростору можна розглядати як закономірний наслідок суспільних процесів, упровадження принципів чинного правопису, а водночас як чинник, що містить потенційну загрозу для культури мовлення, що пов'язана із активним функціонуванням англізмів, okazionalizmів, неологізмів, усічених форм тощо. Особливості роботи редактора з мовними нормами, що мають варіативний характер, безпосередньо зумовлені офіційною позицією медіавидання, водночас він має враховувати запити соціуму й тенденції його розвитку на сучасному етапі, а також дотримуватися журналістських стандартів. Аналіз матеріалів із сайтів сучасних українських медіавидань дає змогу констатувати, що вони підтримують і популяризують ті норми українського правопису 2019 року, що були актуалізовані в контексті повернення до положень правопису 1928 року.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в більш ґрунтовному аналізі трансформацій мовних норм на прикладах матеріалів окремих медіаресурсів.

Література:

1. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть. Мовознавство. 2001. Травень-червень. С. 40-47.
2. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації: навч. посіб. Львів : ПАІС, 2005. 304 с.
3. Капелюшний А. О. Стилiстика й редагування: практичний словник-довiдник журналіста. Львів : ПАІС, 2002. 576 с.
4. Карпіловська Є. А. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій. Українська мова. 2007. № 4. С.3-15.
5. Коць Т. А. Український стиль в українській літературній мові кінця ХІХ – початку ХХІ ст.: нормативно-аксіологічний аспект: дис.... д-ра філол. наук: Київ : Національна академія наук України ім. О. О. Потебні, 2019. 455 с.
6. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 463 с.
7. Кулинич О. І. Соціофонетична варіативність голосних сучасної французької мови (експериментальне дослідження на матеріалі швейцарського регіонального варіанта вимови): дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2003. 182 с.
8. Морозов С. М., Шкарапута Л. М. Словник іншомовних слів. Київ : Наукова думка, 2000. 662 с.
9. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль: монографія. Київ : Наукова думка, 1976.
10. Різун В. В. Моделювання і технологія редакторських систем. Київ , 1995. 200 с.
11. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Укр. Енцикл., 2000. 752 с.
12. Серажим К. Робота редактора з текстом: спроба аналізу причин виникнення помилок. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/8962/1/Serazhim_K.PDF. (дата доступу: 12.05.2025).
13. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: Пугач, 2005. 388 с.
14. Суспільне. Медіа. URL: <https://suspilne.media/top-regioniv>. (дата звернення: 20.05.2025).

15. Телеканал «1+1». URL: <https://1plus1.ua/novyny>. (дата звернення: 20.05.2025).
16. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society>. (дата звернення: 20.05.2025).
17. Oboz.ua. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/search/?q=етер>. (дата звернення: 20.05.2025).